

או שמא יעשיר, ויאמרו מממון תרומת הלשכה העשיר.

שאדם צריך לצאת ידי הבריות שלא יחשדוהו, כדרך שהוא צריך לצאת ידי חובה כלפי המקום.

וכמו שנאמר גבי בני גד ובני ראובן, שאמר להם משה: "והייתם נקיים מה' ומישראל".

וכן הוא אומר [במשל']: "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם".

גמרא:

תמן תנינן שנינו במסכת שבת: מפנים בשבת חפצים ממקום למקום אפילו בד' וחמש קופות, ולא אסרינן משום שאין לאדם לעשות מעשים הכרוכים בטירחא בשבת, לפי שפינוי חמש קופות אינו נחשב טירחא.

ובדין זה רבי זעירא שאל את רבי יאשיה: כמה הוא שיעורן של קופות הללו, שאין בטלטולן משום טירחא האסורה בשבת?

אמר ליה רבי יאשיה: נלמוד את הסתוב, את שיעור הקופות שלא התבאר במסכת שבת כמה הוא, מן המפורש, משיעור הקופות של תרומת הלשכה, שמבואר כמה הוא.

דתניא בברייתא, המבארת אופן תרומת הלשכה:

בשלוש קופות של שלש שלש סאין, שהן עולים יחד תשעה סאין, שהן עולים סך הכל במשך השנה לעשרים ושבע סאין [שהרי ג' פעמים בשנה היו נותנים המעות לתוכן כמבואר לעיל], תורמין את הלשכה.

ונלמד מכאן שסתם קופות שיעורן ג' סאין.

שנינו במשנה: וכתוב עליהן [על הקופות שלתוכן תורמין את המעות] אלף בי"ת גימ'ל.

ומבארת הגמרא: מפני מה כתוב עליהן א' ב' ג'?

לומר שמסתפק לקנות קרבנות מן הקופה שנתרמה מן הלשכה ראשונה, קודם לשניה.

ומסתפק מן הקופה השניה קודם לשלישית.

וכדי שידע איזו מן הקופות נתרמה ראשונה, ואיזה אחריה, כתוב על הראשונה א', ועל השניה ב', ועל השלישית ג'.

הואיל והגמרא למדה את שיעור גודל הקופות שיותר לפנות בשבת בלימוד של "סתום מן המפורש", מביאה הגמרא עוד דין הנלמד סתום מן המפורש:

תמן במסכת שבת תנינן: המוציא יין מרשות היחיד לרשות הרבים אינו חייב חטאת אלא אם כן הוציא כמות יין כדי שיעור מזיגת הכוס.

דהיינו, יין בשיעור כזה, שאם יוסיף עליו מים, כדרך שמוסיפין מים על יין חי, שאינו מזוג, לעשותו ליין מזוג [המוכן לשתייה] — יעלה בידו יחד שיעור כוס שלם.

ודבר ידוע הוא ששיעור מזיגת מים ליין לעשותו מזוג, הוא ג' חלקים מים על חלק אחד יין. אבל עדיין לא ידעינן כמה הוא שיעור הכוס, שהמוציא יין כדי מזיגתו, יגיע לשיעור שחייב על הוצאתו.

ולכך רבי זעירא שאל את רבי יאשיה: כמה שיעורן של כוס?

אמר ליה רבי יאשיה: נלמד דבר זה הסתום, שלא נתפרש במשנה, מן הדבר המפורש בברייתא.

דתני רבי חייא: ארבע כוסות שאמרו לשתות בליל הפסח ישנן, בשיעור כולן יחד — רביעית של יין, ביין איטלקי חי.

שבכל כוס יש רובע רביעית יין, וכשימזגנו יעמוד על רביעית.

נמצאנו למדים, שכוס מזוג הוא רביעית.

ואם כן, המוציא רובע רביעית יין בשבת חייב, שהוא שיעור יין בכדי מזיגת הכוס.

אמר רבי יוסי בר אבין משום רבי יוחנן: הא דאמרין ששיעור הוצאת יין לחיוב שבת הוא כדי מזיגת הכוס — שיטתו דרבי יהודה היא ולא כולי עלמא סבירא להו הכי.

דתני: שיעור הוצאת מים לחיוב שבת הוא כדי גמיע [גמיעה] אחת.

רבי יהודה אומר: השיעור הוא כדי לשוף [למרוח, לשרות] בהן את הקילור. שהוא רטיה העשויה לרפואה, ויש ששפין אותה במים.

והמוציא שיעור מים המספיק לשוף בהן את הקילור חייב.

ושיעור הוצאת יין לחיוב שבת הוא כדי גמיע אחת.

רבי יהודה אומר: שיעורו הוא כדי מזיגת הכוס.

הרי שנחלקו התנאים בשיעור הוצאת יין, ורבי יהודה הוא הסובר שהשיעור הוא כדי מזיגת הכוס.

ודנה עתה הגמרא: כמה הוא שיעורן של כוס לשתית ד' כוסות בליל פסח, במדות שהיו מצויות בזמן חד"ל?

רבי אבין אמר: מידת טטרטון [שם מידה שהיתה מצויה בימיהם], ועוד רביע ממידה זו, הווי יחד רביעית של תורה.

ומסתפקת הגמרא: ד' כוסות של פסח — מהו לשתותן בכרך אחד [בבת אחת, בלי הפסק בינתיים]?

ומוכיחה הגמרא: מדאמר רבי מנא אמר רבי יוסי: פרקי החלל, אם שמען בליל פסח בבית הכנסת — יצא ידי חובת קריאת ההלל בליל פסח, אף אם לא יאמר הלל על סדר ההגדה בביתו.

נמצא שותה כוס שלישי ורביעי בזה אחר זה ללא הפסק.

הדא אמרה [זאת אומרת]: שאם שתאן לארבע הכוסות בכרך אחד — יצא ידי חובה.

ומסתפקת הגמרא: מהו לשתותן לכל כוס מהד' כוסות בפסקן, שמפסיק כמה פעמים בשתית אותו הכוס?

ופושטת הגמרא: כלום אמרו שישתה ארבע כוסות, אלא כדי שישתה, ולא כדי שישתכר בשתיתם! והרי אם שותה בפסקן [בהפסקות], אף הוא אינו משתכר.

הלכך שפיר דמי לשתות בהפסקות.

ומסתפקת הגמרא: מהו לצאת ידי חובת ארבע כוסות בשתיית יין של השנה שביעית?

דסלקא דעתך שאסור לעשות כן, כיון שחייב בשתיית ד' כוסות חשיב בשתייתן כ"פורע חובו" בפירות שביעית, ואסור לפרוע חובו בפירות שביעית, משום שאסור לעשות סחורה בפירות שביעית. ופורע חובו כעושה סחורה דמי. (49)

ופושטת הגמרא: תני רב אושעיא: יוצאין ידי חובת ד' כוסות ביין של שנת שביעית.

ומסתפקת הגמרא: מהו לצאת ביין קונדיטין, שמערבין בו בשמים ותבלין?

ופושטת הגמרא: מרתני בר קפרא: קונדיטין דינו כיון — הדא אמרה [זאת אומרת]: יוצאין ביין קונדיטין.

ומסתפקת הגמרא: מהו לצאת ביין שמזוגין בו מים יותר מג' חלקים על חלק אחד יין?

ופושטת הגמרא: מרתני רבי חייא: ארבעה כוסות שאמרו יוצאין בהן בין כשהן חיים ובין כשהן מזוגין, ובלבד שיהא בהן אחר מזיגתם טעם ומראה יין.

הרי, שאין כמות המים קובעת, אלא טעם היין קובע.

אמר רבי ירמיה: מצוה לצאת ידי חובת ארבע כוסות ביין אדום. לפי שיין אדום משובח יותר.

כמו שנאמר במשלי: "אל תרא יין כי יתאדם, כי יתן בכוס עינו, יתהלך במישרים".

ופירוש הפסוק הוא: אל תתן עיניך ביין אשר יתאדם במראיתו והוא נחמד ומשובח, כי מי שיתן בכוס עינו חושב שאפילו כשהוא עושה דברים מעוקמים ואסורים הוא מתהלך במישרים.

ועל כל פנים, מדאמר שאפילו כי יתאדם והוא טוב לא יתן עיניו בו, חזינן שיין אדום הוא משובח.

תאני בברייתא: יין מבושל הרי הוא כיון מתובל. שהוא קונדיטון. וכמו שקונדיטון כשר לארבעת הכוסות אף מבושל כשר.

וכן מצינו שנסתפקו: מהו לצאת ביין מבושל?

ואמר רבי יונה: יוצאין ביין מבושל.

ואמרינן: רבי יונה, שהתיר לצאת ביין מבושל — לטעמיה, שהוצרך לשתות יין מבושל, שהיין החי היה קשה לו.

הרש"ש למסכת פסחים] הקשה למה פירות שביעית לא יחשבו "לכם", הלוא מפורש בקרא "והיתה שבת הארץ לכם". והרי אתרוג בעינין לכם ויוצאין בו בשביעית.

ובאור שמח פרק כט משבת הלכה יד ביאר בעיית הגמרא על פי מה שפסק הרמב"ם שם, דאין מקדשין אלא על יין הראוי לנסך על גבי

49. כן פירש בעל הקהילות יעקב [בגליונות בסוף מסכת שקלים שנדפסו עם ביאור הגר"ח קנייבסקין].

ובקרבן העדה פירש נידון הגמרא אי איכא דין "לכם" שיהא היין משלו בארבע כוסות כמו במצה.

וברש"ש על ירושלמי פסחים [נדפס אחר

אלא, פני מאירים משום דאולפני שכיח לי, שלימודי מצוי בידי, וזו סיבה להארת פנים. דהרי הכי כתיב בקהלת: "חכמת אדם – תאיר פניו".

רבי אבהו אתי לטבריא.

המוניה תלמידוי דרבי יוחנן אפוי נהירין [ראו תלמידי רבי יוחנן שפני רבי אבהו מאירים].

אמרון תלמידים אלו לרבי יוחנן: **אשכח רבי אבהו סימא** [מרגלית], שחשבו כי האירו פני רבי אבהו משמחה על שמצא מרגלית. ורבי יוחנן הבין שהאירו פניו משום שמועה חדשה ששמע בתורה.

כאשר **אתא** רבי אבהו לנביה דרבי יוחנן, אמר ליה רבי יוחנן: **מאי אורייתא חדתא שמעת** [איזה דבר תורה חדש שמעת]?

אמר ליה: **תוספתא עתיקא**, שמצא ברייתא ישנה שלא ראה מעולם, וראה בה דברים חדשים, ושמח בה.

קרא עליה רבי יוחנן המקרא הזה: **"חכמת אדם תאיר פניו"**.

אמר רבי חנין: שיעור **לוגא דאורייתא** [לוג האמור בתורה] הוא **כתמנותא עתיקה** [מדה ישנה] **דמורייסא**, שמורדין בה מורייס [ציר של דגים] **דציפורי**.

דרבי יונה כד הוה שתי [כשהיה שותה] **ארבע כסי** [כוסות] **דפפחא** – הוי חזיק **רישא עד חנא!** היה כואב ראשו עד חג הסוכות.

ולכן היה שותה יין מבושל, שאינו חזק כל כך.

המיתיה ראתה **חדא מטרוניתא**, גברת חשובה אחת, לרבי יונה, **דאפוי נהירין** [שפניו של רבי יונה מאירין].

אמרה לו: **סבא סבא**, **חדא מהני תלת מלין אית בך** [אחד מג' דברים הללו יש בך]:

או דשתוי חמרא את [או ששתיין יין אתה], ויין ישמח לבב אנוש ולכן פניך מאירים.

או דמלוי בריבית את, ואין לך דאגת פרנסה. שהמלוה בריבית נח מעמלו ומתרבה הונו.

או דמגדל חזירי את, וגם בזה יש רוח הרבה ולכן פניך מאירים שאין לך דאגת פרנסה.

אמר לה קללה: **תיפח רוחה דהחיא איתתא** של אשה זאת, **דחדא מאלין תלת מילין לית בי** [שאף אחד משלשת הדברים הללו אין בי].

ואדרבה, יין מזיק לי. ורבית וחזירים אסורין לישראל.

וזה נסתפק הירושלמי, האם אי אפשר לקדש עליו כיון דאינו ראוי למזבח. ובתקלין חדתיך פירש דמיירי לאחר זמן הביעור שנאסר היין בהנאה. וזהו שדן הירושלמי אם שרי לצאת בו. והמסקנא דשרי משום דמצות לאו ליהנות ניתנו.

המזבח. לפיכך אם נתערב בו דבש אין מקדשין עליו.

ויין של שביעית אינו ראוי לנסך כדמפורש בתורת כהנים פרשת בהר דכתיב "לאכלה" ודרשינן "ולא לנסכים".

ביבי בשם שמואל: אתיא הא דאמר רבי נתן ששיעור רביעית לח שנקרש הוא כזית — כשיטת רבי יוסי בר יהודה.

דאמר רבי יוסי בר יהודה, על דברי בית הלל, שאמרו "דם נבילות מטמא כנבילה עצמה": לא טימאו אלא בדם שיש בו לפחות שיעור רביעית, הואיל ורביעית הוא שיעור שיכול לקרוש ולעמוד על כזית.

ובמה, וכמו **דרבי יוסי בר יהודה** אמר ששיעור דבר לח, שכשיקרש יעמוד על כזית, הוא **ברביעית, כן אמר רבי נתן ברביעית,** שכאשר תקרש יהא בה כזית.

דהיינו, שיטת רבי נתן ורבי יוסי בר יהודה שוה, שלפי שניהם שיעור רביעית שנקרש עומד על כזית.

אמר **רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי:** מעשה היה בפרדתו של רבי שמתה, וטהרו את דמה. ואמרו שאינו מטמא משום טומאת נבילה.

ושאל רבי אליעזר את רבי סימון: עד כמה הוא שיעור הדם שמטהרים בנבילה?

ורבי סימון **לא אשגח ביה** ולא ענה על שאלתו.

ושאל רבי אליעזר לרבי יהושע בן לוי: עד כמה הוא השיעור שדם נבילות טהור?

ואמר ליה: עד רביעית דם הרי זה טהור. יותר מרביעית — הרי זה טמא.

ובאש חרה לרבי אליעזר, על דלא חזר ליה רבי סימון שמועתא, [חרה לרבי אליעזר על שלא החזיר לו רבי סימון תשובה].

אמר רבי יונה: **וחכמנא ליה,** וידעתי והכרתי מידה זו, **דבית רבי ינאי** הוה מבילין בה **דבש,** שאצל רבי ינאי היו מודדין בה דבש.

ולמה קרי ליה למידה זו עתיקה, אף שנהוגה היא גם עתה?

מן בגין [משום] דהוה ביומיה [בימים קדמונים] **זעירא** קטנה. ואחר כך **רבנא** [גדלה המידה]. **ושוב איזעריה,** הצטמצמה וחזרה לקטנותה, **כמה דהות** [כמו שהיתה] קודם.

ולכן קורא אותה "ישנה", לומר לך, שמודדים לפי קטנותה כיום, שהיא כמו מידתה העתיקה, ולא כשעה שהוסיפו עליה.

ודנה הגמרא: **כמה הוא שיעורו של כוס** לארבע כוסות בליל הסדר על פי מדידת נפח?

אמר רבי יוסי **בשם רבי יוסי בן פזי,** וכן אמר רבי יוסי **ברבי יוסי בשם רבי שמואל:** שיעור הכוס הוא **אצבעיים** שתי אצבעות [בטפח יש ארבע אצבעות] אורך, על **אצבעיים** רוחב. על רוב [בגובה] **אצבע** ומחצה ועוד שליש האצבע.

תני: אם הוציא בשבת מרשות לרשות יין **יבש** [קרוש], שיעורו להתחייב עליו הוא **כזית, דברי רבי נתן.**

לפי שרביעית יין הנקרשת עומדת על שיעור כזית.

וביין קרוש מחשבים את שיעור הוצאתו ברביעית שלימה, ולא בשיעור מזיגת יין, היות ויין קרוש אי אפשר למוזגו.

אמרי **רבנן דקיסרי,** וכן אמר רבי יוסי בר